מיט סטאלינען אינ'ם קרעמל

(ספּעג. פאר "דאָס אידישע וואָרט")
נאָבדרוק פארבאטן

(נאָטיצן און איינדרוקן
פון באריס באושאנאוו
אידיש: ק. ירושלמי)

— 3 —

פארן טויט האט לענין אנגעשריבן א צואה, א פאליטישע צואה. איר ריכטיקער אינהאלט איז געבליבן אומבאקאנט פארן ברייטן עולם, ווייל זי איז קיינמאל ניט פארעפנטלאכט געווארן. טראצקי האט געוואוסט דעם טעקסט, מחמת מען האט די צואה פארגעלייענט אויף א זיצונג פון דער פאליט־ביורא, אויף וועלכער איך בין אויך געווען אנוועזנד. מיט א קורצ־צער צייט צוריק האט ער זיך אפילו באמיט אין איינעם פון זיינע ווערק איבערצוגעבן דעם תוך. ער האט אבער אויסגעדריקט בלויז דאס, וואס ער האט געהאלטן פאר ראוי צו זיין פובליצירט פונם קאמוניסטישן שטאנדפונקט.

אין דער דאזיקער צואה האט לענין מיט קלארע דבורים אונטערגעשקראכן צו נויטווענדיקייט צו דער וויייטערן סטאלינען פון זיין אמט, אלס הויפּט סעקרעטאר פונם צענטראלען קאמיטעט. ער האט מתרה געווען אז אינם קעגנבאל וועט קומען צו א פארביסנען קאמף צווישן טראצקין און סטאלינען. ער האט איינציטיק אויסגעדריקט זיין וויל, אז די אנפירערשאפט זאל, איבערגיין אין די הענט פונם פעאיקסטן שעיר, און אלס אזוינעם האט ער אנגעצייכנט טראצקין. אין כדי צו דערלייכטערן דעם לעצטן דעם צוטריט צום רודער און אים פארזיכערן קעגן סטאלינס באפאל, האט ער דערקלערירט אז סטאלין איז א מנושל'דיקער פארשויו, א מעגש אן בילדונג וואס איז ניט מסוגל צו זיין דער הויפּט סעקרעטאר פונם צענטראלן קאמיטעט און טאר דערפאר ניט פארבלייבן א לענגערע צייט אויף זיין פאסטן.

לענין וויל האט געהאט כוח פון א צוועיר. קאמעניעוו און זינאוויעוו האבן ביי יעדער געלעגנהייט גלאדיפיצירט לענינס אנדזינקען אין גע־הערשט אין זיין נאמען און לויט זיי־נע אנווייזונגען. ס'איז אלזא זייער שווער צו האנדלען קעגן אזא מין וויכטיקן פונקט אין לענינס צואה. דערפאר, נעמלאך, דעצידירט בעוואר, אז די צואה זאל דערווייל פארבלייבן בסוד: אפילו דו מיטגלידער פונם צענטראלן קאמיטעט האבן וועגן איר גארניט געוואוסט.

לאנג אבער האט מען ניט געקאנט האלטן די צואה אונטער זיבן שלעס־סער. לענין איז געשטארבן אין יאנ־וואר 1924. אין פיר חדשים ארום, ד. ה. ענדע מאי, האט מען בעוואוסט פארלעזן לענינס לעצטן ווילן אויף אן אלגעמיינער נויטיקן פונקט אל־רוסישן צענטראלן קאמיטעט.

אויף דער דאזיקער זיצונג האב איך ווי שטענדיק דערפילט די חחריבות'ן פון א סעקרעטאר. קאמעניעוו האט פארגעלייענט דעם טעסטאמענט. זיין אינהאלט האט געמאכט אויף אלעמען א שלעכטן איינדרוק. סטאלין איז בשעת מעשה געזעסן אויף איינעם פון די טרעפּלאך פון דער טריבונע. ער האט געהאט א רחמנות'דיקן און דערשלאגענעם אויסזעען. איך האב פון אים קיין אויג ניט אראפּגענומען. ער האט זיך באמיט צו הערשן איי־בער זיך, צו פארבלייבן רואיק אין דער שווערער מינוט פון זיין לעבן: מען האט אבער בולט געקאנט באר־מערקן אויף זיין געזיכט. אז ער ליידט. "זיין אדער ניט זיין", האבן געשריען סטאלינס אויסגעצייכנטע פנים שטרייכן.

צווישן די באלשעוויסטישע אנפיר־ער איז פארא א מענש, וועלכער איז דורך דער נאטור אליין באר־שטימט געווארן צו אריסהעלפן זיינע חברים אין א צרה: דאס אין זינאוו־יעוו. צו אים ווענדעט מען זיך שטענ־דיק אינם קרעמל, ווען מ'דארף באר־ווייזן, אז דאס, וואס אלע נעמען אן פאר שווארץ איז גאר אין דער אמתן ווייס.

ס'איז אויך פארשטענדלאך, אז אויף יענער געלעגנהייט פארזאמלונג, ווען עולם האט ניט געוואוסט וויי אזוי זיך אן עצה צו נעבן מיט לענינס לעצ־טן ווילן, האט זיך באלד דערהערט פון דער טריבונע זינאוויעוס שטימע. "חברים, — האט זינאוויעוו גע־טענה'ט, — ס'איז איבעריק צו אונ־טערשרייבן, אז אילישט'ס פארלאנג, אילישט'ס יעדעס ווארט האט ביי אונז א קראפט פון א געזעץ. ניט איין שאל האבן מיר געשוואוירן, צו מקים זיין אלס, וואס אילישט האט פארן טויט באפוילן צו טאן. איר ווייסט גאנץ גוט, אז מיר וועלן קיינמאל ניט ברעכן אונזער שבועה . . . — (אלע אנוועזנדע האבן אפּגעווענדעט זייער בליק פונם קאמעראמאן, וועלכער האט נאך געהאט דאס עזות צו באטאנען זיין כלומרשט טריישאפט צו לע־נינס צואה) . . . — ס'איז אבער פאראן א פונקט אין אילישט'ס צואה, וואס מיר קאנען מיט א לייכט הארץ, מיט א ריינעם געוויסן אפּווארפן: איך מיין די שטעלע וואו עס ווערט גערעדט פון אונזער הויפּט סעקרע־טאר. ס'איז אייך גענוג באקאנט, מיט וואס פאר א ברען, מיט וואס פאר אן איבערגעבנהייט מיר האבן אלע צו־זאמען, מיט פאראייניקטע כחות, גע־ארבעט לעצטע חדשים, און איר קאנט, ווי איך, מיט א צופרידענהייט פעסטשטעלן, אז דאס, וואס לענין שעען . . . "

דרשנ'דיק אזוי, האט זינאוויעוו בלויז באוויזן, ווי ווייט ס'קאן דער־גייע זיין פרעכהייט. זיין צינניס. יע־דער פון די אנוועזנדע האט גוט גע־וואוסט, אז לענינס מורא איז געווען בארעכטיקט, אז דאס, פאר וועלכן לע־נין האט זיך געשראקן, האט זיך בים־טאנצט ער כלות הנפש און ער פאר־דבק'עט זיך אין רבונו של עולם, א פרק פון תהלים" וואו ער איז מתפלל און בעט זיך ביים רבונו של עולם ניט צו פארלאזן אים דא, — האט מען גע־קאנט פילן און באמערקן דעם גרויסן רעליגיעזן עקסטאז פון אמאליקע דורות ווי גרויס און שטארק איז געווען זייער גלויבן און האפענונג.

אמשטארקסטן זיינען געווען די דריי פאלעסטינער פאלקס־לידער: דער קעמל, דער מדבר, די נאכט. עס האט אייך מיט אמאל איבערגעטראגן אין א פאלעסטינישער סביבה אין מדבר, א קעמל שרייט אויס זיינע משונה'דיקע קלאנגען און זיין אנטרייבער אין שטילן טויטן מדבר זינגט זיך זיין טרויעריק בענקענדיק לידל.

אנערקענונג און אפּהרערונג שארדי־נען זי שילער פון דער הינער "אידטעג" סטודיע, וועלכע האבן אין משך פון א חודש צייט אזוי איינגעלעבט זיך אין זייערע ראלן און מיט פראכטפול גע־שפּילט איבערהויפּט אין "חדר" וואו זיי האבן מיט זיך טיפיש אין גאנץ נאטירלאך פארגעשטעלט דאס לעבן און די געפילן פון אידישע קינדער אין א היימישן חדר אלס אפּגעשמיסענע, טרויעריקע, פארשעמטע, ווען דער רבי — דער שטרייענער גזלן, — מיט די לאקשן אין האנט ווארפט אויף זיי אן אומה, אלס חסידים, אדער אין "די נאכט" האבן זיי זיינע רגוים פארשטענדעניש און צופאסונג צו איינלעבן זיך אין די ראלן, וועלכע זיינען גע־שפּילט געווארן מיט גרוים מאלאכט. ווער רעדט, בכימן צמח'ן קומט דאך זייכער א אמת'ער יישר כח אין א האר־ציקער דאנק פאר איינשטודירן מיט זיי אזעלכע אידישע זאכן, וואס לאזן אי־בער א שטארקן הערצערישן איינפלוס אויף דער אמעריקאניזירטער יוגנט, וועלכע באקאנט זיך מיט אמאל און דרייגט אריין אין אידישן לעבן אויף א קינסטלערישן אופן, וואו זיי זענען די שיינסטיין אין פראכט פונם פאר־צייטיקן אידישן לעבן.

אין אלגעמיין געגרעט אין דער פאנצערט געווען זייער דערפאלגרייך און האט געטראגן א באראכטער פון א גרויסן נאציאנאלן דעמאנסטראציע. אוודאי, וואס איז אין תוך פון אנפאנג ביזן סאמע סוף אידישע טראדיציע, אידישע העברייאישע קלאנגען, פאלעס־טינער בילדער, וואו פאר א בעסערע אינטאציע און אויפקלערונג מיטלען זיינען וויכטיק כדי צו באקאנען אזא גרויס קעפּיקע מאסע מיט אלעס וואס געשעעט און קומט פאר אין אידישן לע־בען. וואס אפּטער און מער אוונטן פון דעם מין, וועלן בריסלאכווייז פארגיט ווערן געזונקע קערנדלאך פון אויפלעך בונג און דערמונטערונג אין די הינע "עצמות היבשות".

די ברידער צמח'ס קאָנצערט אין לאָס-אנדזשעלעס

(א בריוו פון קאליפארניע)

פון נחום כיניטש

ביי א פול געפּאקטן אדאטאריום אין א יום־טוב'דיקער שטימונג, איז דורכ־געפירט געווארן א קאנצערט פון די ברידער צמח. עס איז מימש געווען א דערפרייענדע דערשיינונג צו זעען ווי דער עולם ווערט אנטציקט און באַ־גייסטערט פון דער אינטערעסאנטער לעבהאפטער פּראגראם. אז די אלע צור־זאגונגען פון איבערראשן די הינע פאלט־בלוטיקע אידן זיינען ניט פאר־בליבן קיין סתם פראזן און גלאט פּוס־טע ווערטער, אין דעם האט זיך יעדע־ער איבערצייגט. דאס ווייזט אז אמת'ע קונסט אינטערעסאנט און אנ־ציענד קאן שטענדיק צוציען א גרויסן עולם פון צושויער און באזוכער. נחום צמח האט זיך שטארק אויסגעצייכנט אין דער ראל פון נביא און אין דעם לעצטן טאג פון א אקטיאר. דא האט ער אונז געווען וואס פאר א דיקציע אין דראמאטישע קונסט ער פאראמאנט. וואונדער איז געווען זיין לעצטע דער־לאמאציע "וואלט איך איצט זיין אינ־גער" פון ה. רויזנבלאט. דער עולם האט פשוט געקוואלן און באמת הנאה נעהאט פון אזא קינסטלערישער דער־לאמאציע. וואס האט נעמאכט זייער א שטארקן רושם.

בנימין צמח אלס טענצער האט גע־מאכט דעם גרעסטן פּוראר. באוועג־גונגען, פארשיידענע וועזנדונגען, גע־זיכסט שטריכן און פאר אייערע אויגן אז אומה. אלס חסידים, אדער אין "די נאכט" האבן זיי זיינע רגוים פאר־שטענדעניש און צופאסונג צו איינלעבן זיך אין די ראלן, וועלכע זיינען גע־שפּילט געווארן מיט גרוים מאלאכט. ווער רעדט, בכימן צמח'ן קומט דאך זייכער א אמת'ער יישר כח אין א האר־ציקער דאנק פאר איינשטודירן מיט זיי אזעלכע אידישע זאכן, וואס לאזן אי־בער א שטארקן הערצערישן איינפלוס אויף דער אמעריקאניזירטער יוגנט, וועלכע באקאנט זיך מיט אמאל און דרייגט אריין אין אידישן לעבן אויף א קינסטלערישן אופן, וואו זיי זענען די שיינסטיין אין פראכט פונם פאר־צייטיקן אידישן לעבן.

אין אלגעמיין געגרעט אין דער פאנצערט געווען זייער דערפאלגרייך און האט געטראגן א באראכטער פון א גרויסן נאציאנאלן דעמאנסטראציע. אוודאי, וואס איז אין תוך פון אנפאנג ביזן סאמע סוף אידישע טראדיציע, אידישע העברייאישע קלאנגען, פאלעס־טינער בילדער, וואו פאר א בעסערע אינטאציע און אויפקלערונג מיטלען זיינען וויכטיק כדי צו באקאנען אזא גרויס קעפּיקע מאסע מיט אלעס וואס געשעעט און קומט פאר אין אידישן לע־בען. וואס אפּטער און מער אוונטן פון דעם מין, וועלן בריסלאכווייז פארגיט ווערן געזונקע קערנדלאך פון אויפלעך בונג און דערמונטערונג אין די הינע "עצמות היבשות".

מאָדנע מענער

(הומאָרעסקע)
(פריי נאָכן פראַנצויזישן)
פון ג. מעלניק

מרס. ס. הארט־גרין

מרס. ר. מאסטענסקי

מיס ס. גודמאן

קאמיטעטן וועלכע וועלן ארויסהעלפן אין דעם טעג־טאג פאר דער מאונט כרמל קליניק דעם 17טן אקטאבער

אין פארבינדונג מיט דעם טעג־טאג פאר דער מאונט כרמל קליניק וואס וועט פארקומען אויבער־אכטאג שבת, דעם 17טן אקטאבער, האבן די פאלגנ־דע פערזאנען אנגעבאטן זייער הילף: פאטראנען: מרס. דזשאן ברעקען; מרס. מיידזשאר; מרס. וועבן; מרס. סימפסאן און מרס. מאנטגאמערי.

די הערן: א. זו. מייערס, ר. טעפּער און זו. גאלדבערג וועלן זיין די קאסי־רערס פון דעם טעג־טאג.

מרס. דאוגלאס ראזין, מר. דאוגלאס ראזין, מר. איזידאר איש חורגוויץ, מרס. דזש. בלומבערג, אלד. דזש. בלומבערג, מרס. דזש. אדלעקי, מר. מ. א. לאנ־דא, מרס ס ב. לעווין, מרס. דזש. קעי, מרס. ס. ראדין, דר. ב. דזש. גינזבורג, מר. ר. דזש. קימעל, מר. דזשעק קא־הען, מר. א. קאנטאר, מס. טאבייעס, דר. פינקעלשטיין און סעם לואיס.

דריי טעג נאכדעם געשפּרעך בין איך געזעסן אין מיין אדוואקאטס ביורא פארטיפּס אין געשעפטס פאפּיר־ס'קלינגט דער טעלעפאן און עס מעלדעט זיך מיין פריינט אלפרעד.

— קאן איך אריבערקומען צו דיר אויף א קורצן געשפּרעך?

— אפשר אן אנדערש מאל? — איך בין איצט זייער באשעפטיקט, קליינען זיצן ביי מיר.

— דאס מאכט ניט אויס. איך וויל נאר פינף מינוט מיט דיר ריידן. איך קום גלייך!

א פערטל שעה שפּעטער איז אל־פרעד אריינגעשטורעמט צו מיר אין קאבינעט. האט מיר צו שטארק גע־דריקט די האנט און פארצווייפלט אויסגעשריען:

— ווען דו וואלסט געוואוסט וואס מיט מיר האט פּאסירט, — עס איז שרעקלאך! עס איז עטוואס אומגע־הערטעס! איך בין אומגליקלאך.

— פון דיין שדוך איז נאר ניט געווארן?

— אד, ניין! עס האנדלט זיך ווען יאלאנדע. שטעל זיך פאר איך האב געכטן אין אונזן צופעליק דערוואוס זיך פון איר'ס א פריינדין, וועלכע איז געזעסן מיט מיר ביי דעם זעלבן טיש און האט נס געוואוסט, אז איך הער זיך צו איר געשפּרעך? ! יאלאנדע האט מיך באטראגן, וואס זאגסטו דער־צו, מיין ליבער? באטראגן האט זי מיך, און ניט פון נעכטן אן. איך ווייס איצט גאנץ גענוי אלע איינצעלהייטן: א יונגער רייכער ענגלענדער, שיין ווי דער טאנ, אנגעשטאפּט מיט פונטן, קומט איינמאל מאנאטלאך צעשוואומען איבערן קאנאל אום מיט יאלאנדען צו פארבריינגען א פאר פריילאכע טעג. אז ווען איך פלעג שוויצן די אוונטן איבער מיינע אקטן פלעגט זי מיט איר ענגלענדער זיך אכווירן, אין די פיינ־סטע נאכט לאקאלן. איצט פארשטיי איך פאר וואס זי האט די לעצטע צייט טעגס דערוואוסט, איז אוגלאנאס אפּי־לו פון אים דעם בלומרשטן פאסטן אויף באזייטיקט געווארן.

(ווייטערעס קומט)

די ברידער צמח'ס קאָנצערט אין לאָס-אנדזשעלעס

(א בריוו פון קאליפארניע)

פון נחום כיניטש

ביי א פול געפּאקטן אדאטאריום אין א יום־טוב'דיקער שטימונג, איז דורכ־געפירט געווארן א קאנצערט פון די ברידער צמח. עס איז מימש געווען א דערפרייענדע דערשיינונג צו זעען ווי דער עולם ווערט אנטציקט און באַ־גייסטערט פון דער אינטערעסאנטער לעבהאפטער פּראגראם. אז די אלע צור־זאגונגען פון איבערראשן די הינע פאלט־בלוטיקע אידן זיינען ניט פאר־בליבן קיין סתם פראזן און גלאט פּוס־טע ווערטער, אין דעם האט זיך יעדע־ער איבערצייגט. דאס ווייזט אז אמת'ע קונסט אינטערעסאנט און אנ־ציענד קאן שטענדיק צוציען א גרויסן עולם פון צושויער און באזוכער. נחום צמח האט זיך שטארק אויסגעצייכנט אין דער ראל פון נביא און אין דעם לעצטן טאג פון א מעלאך. דא האט ער אונז געווען וואס פאר א דיקציע אין דראמאטישע קונסט ער פאראמאנט. וואונדער איז געווען זיין לעצטע דער־לאמאציע "וואלט איך איצט זיין אינ־גער" פון ה. רויזנבלאט. דער עולם האט פשוט געקוואלן און באמת הנאה נעהאט פון אזא קינסטלערישער דער־לאמאציע. וואס האט נעמאכט זייער א שטארקן רושם.

בנימין צמח אלס טענצער האט גע־מאכט דעם גרעסטן פּוראר. באוועג־גונגען, פארשיידענע וועזנדונגען, גע־זיכסט שטריכן און פאר אייערע אויגן אז אומה. אלס חסידים, אדער אין "די נאכט" האבן זיי זיינע רגוים פאר־שטענדעניש און צופאסונג צו איינלעבן זיך אין די ראלן, וועלכע זיינען גע־שפּילט געווארן מיט גרוים מאלאכט. ווער רעדט, בכימן צמח'ן קומט דאך זייכער א אמת'ער יישר כח אין א האר־ציקער דאנק פאר איינשטודירן מיט זיי אזעלכע אידישע זאכן, וואס לאזן אי־בער א שטארקן הערצערישן איינפלוס אויף דער אמעריקאניזירטער יוגנט, וועלכע באקאנט זיך מיט אמאל און דרייגט אריין אין אידישן לעבן אויף א קינסטלערישן אופן, וואו זיי זענען די שיינסטיין אין פראכט פונם פאר־צייטיקן אידישן לעבן.

אין אלגעמיין געגרעט אין דער פאנצערט געווען זייער דערפאלגרייך און האט געטראגן א באראכטער פון א גרויסן נאציאנאלן דעמאנסטראציע. אוודאי, וואס איז אין תוך פון אנפאנג ביזן סאמע סוף אידישע טראדיציע, אידישע העברייאישע קלאנגען, פאלעס־טינער בילדער, וואו פאר א בעסערע אינטאציע און אויפקלערונג מיטלען זיינען וויכטיק כדי צו באקאנען אזא גרויס קעפּיקע מאסע מיט אלעס וואס געשעעט און קומט פאר אין אידישן לע־בען. וואס אפּטער און מער אוונטן פון דעם מין, וועלן בריסלאכווייז פארגיט ווערן געזונקע קערנדלאך פון אויפלעך בונג און דערמונטערונג אין די הינע "עצמות היבשות".

איך וועט פארברייענגען א
פיינעם אָוונט
ביי דעם
קאָנצערט
און מאַוויי בילד
זונטאג אָקטאָבער 11טן
8.30 אָוונט
אין פעלעס טעאטער
אראנזשירט פון מיטער פאראיין
ביי דער ארב. רינג פר. טעמפּל שול
א פיינע אמוזירנדיקע פּראָגראם
פאר דער גאנצער פאמיליע
עלטערן, פריינט און סימפּאטיקער,
קומט אין מאסן!
די שול נוטיקט זיך אין אייער
שטיצע!